

EU:n Itämeren alueen strategia – lessons learnt

Timo Rajakangas

Euroopan komissio julkaisi juhannusviikolla raportin EU:n Itämeren alueen strategian toimeenpanosta. Strategiahan oli hyväksytyksi tullessaan lokakuussa 2009 EU:n ensimmäinen makroalueellinen strategia, jonka tarkoituksena on lähestyä Itämeren alueen haasteisiin vastaamista ja sen tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämistä entistä kokonaisvaltaisemmin. Sillä pyritään lisäämään koordinaatiota ja tiivistämään yhteistyötä eri tasoilla hallinnonalojen sisäisesti ja niiden välillä sekä ohjaamaan olemassa olevia resursseja määrätietoisemmin strategiassa määriteltyjen päämäärien saavuttamiseksi. Komission raportin tarkoituksena on tarkastella, mitä strategialla on aikaansaatu ja miten sitä mahdollisesti olisi edelleen kehitettävä saatujen kokemusten valossa.

Puolessatoista vuodessa ei välttämättä voida ihmeitä odottaa tapahtuviksi, mutta kaiken kaikkiaan komissio katsoo strategian jo tähän mennessä vaikuttaneen myönteisesti yhteistyön tiivistymiseen Itämeren alueella. Lukuisia uusia projekteja on käynnistetty strategiaan sisältyvien 15 painopistealueen tavoitteiden toteuttamiseksi. Esimerkkeinä niistä voidaan mainita maataloilta Itämereen ajautuvien ravinteiden vähentämiseen tähtäävä hanke ja laivaliikenteiden saasteiden rajoittamista selvittävä projekti. Strategia on niin ikään vauhdittanut ja jännevöittänyt jo olemassa olleiden yhteistyöhankkeiden toimeenpanoa. Esimerkiksi laivojen jätteen käsittelyä satamissa on pystytty helpottamaan kehittämällä tarkoitukseen paremmin soveltuvia teknisiä ratkaisuja ja kestävään maatalouteen liittyviä hankkeita on alettu toteuttaa koordinoitusti eri toimintojen väliset yhteydet ja riippuvuudet huomioiden. Strategian ansioksi voidaan tässä vaiheessa myös laskea uusien yhteistyöverkostojen muodostuminen samoin kuin lisääntynyt yhteistyö ja parempi työnjako alueella jo vaikuttavien toimijoiden ja verkostojen välillä.

Strategian tarkoituksena ei kuitenkaan ole pelkästään hankkeiden toteuttaminen. Kokonaisvaltaisemman lähestymistavan nähdään auttavan eri politiikkalohkojen kehittämistä ja yhteensovittamista koherenssin varmistamiseksi niin, että ne viime kädessä vastaisivat koko Itämeren alueen tarpeisiin. Strategia onkin jo alkanut näkyä politiikkatasolla esim. pesuaineiden fosfaattipitoisuuksien vähentämiseen tähtäävien lakialoitteiden muodossa ja merialueiden suunnittelua koskevan päätöksenteon kehittämisessä niin, että eri sektoreiden tilatarpeet toteutetaan merialueiden kestävästä käytöstä takaavalla tavalla.

Vaikka strategia onkin EU:n sisäinen aloite, selvää on, että myös Itämeren alueen EU:hun kuulumattomien maiden eli lähinnä Venäjän, Norjan ja Valko-Venäjän tukea tarvitaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Ennen kaikkea Pohjoinen ulottuvuus on tarjonnut tähän tarkoitukseen hyvin soveltuvan kanavan. Myös muut Itämeren alueen vakiintuneet toimijat kuten Itämeren maiden neuvosto CBSS ja HELCOM ovat tukeneet alueen kaikkien maiden osallistumista yhteisten toimien suunnitteluun.

Strategian ollessa ensimmäinen laatuaan sen toimeenpano on pitkälti ollut ”learning by doing”. Raportissa esitetäänkin nyt joukko kertyneisiin kokemuksiin perustuvia suosituksia, joita komissio näkee tarvittavan, jotta strategiatyötä voitaisiin tehostaa entisestään:

- ▶ Strategian kokonaisvaltaisuuden vahvistamiseksi se olisi kytkettävä kiinteämmin Eurooppa 2020 – strategian teemoihin.
- ▶ Strategialle olisi asetettava selkeämmät tavoitteet, jotta sen päämäärien saavuttamiseksi tehtävää työtä voitaisiin paremmin kohdentaa ja konkretisoida.
- ▶ Eri politiikkalohkojen välisen koordinaation ja koherenssin takaamiseksi strategiaa olisi säännöllisin väliajoin käsiteltävä neuvoston eri ministerikokoonpanoissa.
- ▶ Koheesipolitiikkaa samoin kuin muita käytettävissä olevia EU:n varoja olisi suunnattava tukemaan strategian päämäärien saavuttamista.
- ▶ Strategian toimeenpanoon varattuja resursseja olisi vahvistettava ja maittain olisi perustettava kansalliset koordinaatiokomiteat.
- ▶ Laajemman osallistumisen takaamiseksi ja strategian saavutuksia koskevan tietoisuuden lisäämiseksi tiedotuspolitiikkaa on tehostettava.

Komission raportin pohjalta käynnistyy työ strategian uudistamiseksi. Se on tarkoitus saattaa päätökseen syksyn aikana Puolan EU-puheenjohtajuuskaudella. Komission suositukset eivät liene tulleet yllätyksenä kenellekään strategiatyössä lähemmin mukana olleelle, joten niiden pohjalta päästäneen suuremmista vaikeuksista yhteisymmärrykseen. Eniten työtä aiheuttanee strategian tavoitteiden nykyistä selkeämmästä muotoilusta sopiminen. Strategian onnistumista kun ei varsinaisesti voida mitata itse politiikkatavoitteiden toteutumista seuraamalla, koska niitä koskeva työ tehdään varsinaisesti esim. ao. kansainvälisissä järjestöissä ja yhteistyöverkostoissa. Haasteena on niin ollen löytää mittarit, joilla strategian tuottamaa lisäarvoa kyetään seuraamaan.

Pidemmän päälle strategian toimivuuden kannalta on kuitenkin ratkaisevaa, että sen toteuttamiseen tarvittava poliittinen tahto on löydettävissä niin kansallisesti kuin EU-tasollakin. Strategian poikkisektoraalisuus ja kokonaisvaltaisuus edellyttävät poliittista sitoutumista ja tavoitteiden sisäistämistä laajalti kaikilla mukana olevilla hallinnonaloilla. Yhtä lailla tärkeää on, että tulevaa rahoituskautta valmisteltaessa makroaluestrategiset tarpeet onnistutaan sisällyttämään osaksi EU:n eri ohjelmien tavoitteita. Toivoa sopii, että niin poliittinen tahto löytyy kuin ohjelmien uudistamisessa onnistutaan, sillä strategia on jo nyt vajavaisenakin osoittautunut välineeksi, jonka kaltaista valttikorttia muutkin EU:n makroalueet havittelevat käyttöönsä Itämeren alueen esimerkkinä seuratakseen.



Timo Rajakangas
Itämerisuurlähettiläs
Ulkoasiainministeriö
timo.rajakangas@formin.fi

Haluatko PULLOPOSTIN sähköpostiisi?

Liity postituslistallemme:

www.centrumbalticum.org/kolumni



Centrum Balticum

Vanha Suurtori 7

20500 Turku

puh. 020 775 1341

www.centrumbalticum.org

centrumbalticum@centrumbalticum.org